

نقش تعاون در

توسعه اقتصادی و اجتماعی

از: دکتر موریتس بونو

Dr Mauritz Bonow

دکتر موریتس بونو در سوئد به دنیا آمد و پس از تحصیلات دانشگاهی به فعالیتهای تعاونی پرداخت و از سال ۱۹۴۱ در رأس سازمان تعاونی میهن خود قرار گرفت. وی در زمینه نهضت تعاونی سوئد مطالعات ارزنده‌ای به عمل آورده و نتیجه تحقیقات خود را در کتابهای متعددی انتشار داده است.

دکتر بونو پس از کناره‌گیری «مارسل برو» رئیس فرانسوی اتحادیه بین‌المللی شرکتهای تعاونی، در سال ۱۹۶۲ به این مقام برگزیده شد و تا سال ۱۹۷۵ در این سمت باقی بود.

بونو مبتکر و مؤسس سازمان سوئدی برای کمک به تعاونیها به نام: «صندوق بدون مرز» بود. وی همچنین مسئولیت تأسیس دفتر منطقه‌ای اتحادیه بین‌المللی تعاون در دهلی‌نو برای فعالیت دائمی جهت پیشبرد تعاون در آسیا و اقیانوسیه را بر عهده داشت. به همین لحاظ ساختمان فعلی دفتر مزبور در سال ۱۹۷۵ بونو هاوس Bonow House نامیده شد.

مقاله حاضر متن سخنرانی نامبرده در یکی از کنفرانسهای بین‌المللی تعاونی است که در دهلی‌نو برگزار گردید.

«سازمانهای داوطلبانه خود یاری» هستند، یا اینکه تحت ارشاد دولت به مفهوم واقعی کلمه چنین خواهند شد - بدین معنی که سازمانهایی خواهند بود تحت تملک، کنترل و اداره خود اعضا و هیئت مدیره‌ای که به طرز دموکراتیک از میان آنها انتخاب شده باشند.

مسائل و وظایفی که این قبیل نهضتهای تعاونی داوطلبانه در ممالک پیشرفته صنعتی و کشورهایی که کشاورزی رکن اساسی درآمد

خصلت داوطلبی و خودیاری بکلی بی‌بهره‌اند. اخذ تصمیم درباره اینکه سازمانهای تعاونی در بخش‌های مختلف اقتصادی صورت مؤسسات تولیدی، خرید یا بازاریابی داشته باشند، منحصرأ به عهده مقامات دولتی است - یعنی، در عمل حزب سیاسی واحدی است که دستگاه‌های دولتی را در کنترل خود دارد.

چهارچوب بحث حاضر محدود خواهد بود به آن دسته از نهضتهای تعاونی که متکی به

نقشی که تعاون در توسعه اقتصادی و اجتماعی ایفاء می‌کند به اقتضای محیطی که در آن فعالیت دارد، بسیار فرق میکند.

در ممالک دارای اقتصاد برنامه‌ای متمرکز، نقش تعاون، در بسیاری از موارد با اهمیت، با نقش تعاون در ممالک در حال توسعه و کشورهای مغرب زمین متفاوت می‌باشد. در این گونه ممالک سازمانهای تعاونی آلات و اسبابی در دست مقامات دولتی هستند، و از

ملی آنها را تشکیل میدهد، با آنها روبرو هستند از بسیاری جهات از یکدیگر متفاوت می‌باشد. من باب مثال، گسترش تعاون مصرف که مبتنی باشد بر خرید گروه‌های عظیمی از جمعیت مزد و حقوق بگیر در کشورهای صنعتی، آسانتر است تا در کشورهایی که در آنها صنعت و بخش شهری اقتصاد هنوز چندان نضج نگرفته‌اند.

از طرف دیگر، در کشورهای اخیرالذکر امکان و احتیاج بیشتری برای بسط انواع مختلف تعاونیهای کشاورزی وجود دارد، اعم از تعاونیهای اعتبار، چند منظوره، خرید یا بازاریابی تخصصی که نافع به حال جمعیت کشتکار باشند. مع الوصف، تجربه نشان داده است که هم در کشورهای توسعه نیافته و هم در کشورهای صنعتی غرب امکان زیادی برای انواع گوناگون فعالیتهای تعاونی وجود دارد، لکن اشکال کار در اینجا است که باید به برخی از سازمانهای تعاونی، که با شرایط خاص اجتماعی و اقتصادی یک کشور در مرحله‌ای خاص از توسعه اقتصادی مناسبت دارند، اولویت داده شود.

در بررسی نقش تعاون بر ما فرض است که شرایط بسیار متنوع اقتصادی و اجتماعی کشورهای مختلف را مد نظر قرار دهیم. الگوی غامض ارتباط متقابل میان توسعه کلی اقتصادی و اجتماعی از یک طرف و سهمی که نهضت تعاونی می‌تواند در این میان داشته باشد از طرف دیگر، ما را ناگزیر می‌سازد که تجربیات حاصله از پیشرفت نهضت تعاون و نیز توسعه کلی اقتصادی و اجتماعی را که در ممالک مختلف جهان طی یک قرن اخیر به دست آمده، مجتمع سازیم.

راه حل برخی از مشکلات را که در یک یا چند کشور به دست آمده، نمی‌توان در سایر کشورها به صورت‌المثنی مجری داشت. تجربیات حاصله را همواره باید با اوضاع اقتصادی و اجتماعی هر منطقه و هر ناحیه وفق داد. با این وصف، تبادل صحیح اطلاعات سازمانی و فنی میان نهضت‌های تعاونی که حتی در محیط‌های کاملاً متفاوتی از لحاظ اقتصادی

● با وقوع انقلاب صنعتی، کارگران، کشاورزان و صنعتگران دستی که به تنهایی نمی‌توانستند وارد عرصه رقابت گردند، به عنوان یک وسیله دفاعی در مقابل استثمار اقتصادی احتیاج مبرمی به ایجاد مؤسسات تعاونی احساس کردند. وجه مشترک همه این گروه‌ها آن بود که زمام امور اقتصادی خود را در دست گیرند.

● راه حل برخی از مشکلات را که در یک یا چند کشور به دست آمده، نمی‌توان عیناً در سایر کشورها به کاربرد، بلکه تجربیات حاصله را همواره باید با اوضاع اقتصادی و اجتماعی هر کشور وفق داد. با این وصف، تبادل اطلاعات فنی بین نهضت‌های تعاونی که در محیط‌های کاملاً متفاوتی قرار دارند، بسیار سودمند و با اهمیت است.

برخی از عوامل کلی مؤثر در توسعه اقتصادی و اجتماعی

هر گونه کوششی برای احصاء عوامل اساسی ذی‌مدخل در توسعه اقتصادی و اجتماعی در معرض بحث و انتقاد قرار دارد چرا که این کوشش، ساده ساختن الگوی بس پیچیده‌ای

و اجتماعی قرار دارند، بسیار سودمند و با اهمیت است.

پس از ذکر این ملاحظات کلی و با در نظر گرفتن و نیز محدودیت ارزش تجربه تعاونی در یک نقطه جهان برای سایر مناطق و کشورها، در این بررسی من به تجربیات حاصله در ممالک اسکانندیناوی، خاصه و طنم سوئد، اشارت خواهم کرد.

است که از عوامل بسیار متعدد و مرتبط بهم تشکیل شده است. مع الوصف، چهار عنصر بسیار مهمی را که در پیشرفت اجتماعی و اقتصادی ممالک مغرب زمین سهم بسزایی داشته‌اند، می‌توان ذکر نمود.

الف - صنعتی شدن

نخستین عامل مهم عبارت است از انقلاب صنعتی که در انگلستان آغاز گشت و به قاره اروپا سرایت نمود. این انقلاب که هنوز هم ادامه دارد، موجب سقوط اقتصاد خانگی قدیمی و پیدایش و بسط متراشد تقسیم کار و ایجاد اقتصاد پولی گردید.

در جریان مراحل اولیه انقلاب که سرمایه‌داری به صورت صنایع بزرگ نضج گرفت، اولین کوشش در جهت خودیاری به صورت تعاونی به منصف ظهور رسید. گروه عظیم لکن از لحاظ اقتصادی ضعیف جمعیت - یعنی کارگران، کشاورزان و صنعتکاران دستی - که به تنهایی نمی‌توانستند وارد عرصه رقابت گردند، به عنوان یک وسیله دفاعی در مقابل استثمار اقتصادی احتیاج مبرمی به ایجاد مؤسسات تعاونی احساس کردند. همچنانکه پیشگامان راجدیل بیان داشتند، ما به الاشتراک همه این گروهها آن بود که «زمام امور اقتصادی خود را در دست خویش» گیرند. بدین گونه، بسط صنعت و عواقب و نتایج آن هم لازمه ایجاد سازمانهای تعاونی بود و هم انگیزه آن.

ب - از میان رفتن بیسوادی

عامل دوم که در توسعه اقتصادی و اجتماعی اروپا بسیار مؤثر افتاد، آموزش تدریجی توده‌های بیسواد در ممالک مغرب زمین بود. باز اگر سوئد را مثال بگیریم، در اواسط قرن نوزدهم قانونی درباره آموزش اجباری کودکان در دستاها به تصویب رسید، و بر اثر اجرای این قانون نزدیک به اواخر قرن مزبور بیسواد تقریباً از این کشور رخت بر بست. توسعه نظام آموزشی نیز بتدریج صورت پذیرفت بطوریکه در اوایل قرن حاضر برای

قسمت اعظم مردم سوئد موجبات آموزش عالی فراهم آمد.

جریان تدریجی ریشه کن کردن بیسوادی از لازمه‌های اساسی تأسیس تعاونیهای داوطلبانه بود. حتی در آن زمان پیشگامان راجدیل به اهمیت آموزش سخت واقف بودند. از آن هنگام به بعد در میان نهضت‌های تعاونی موضوع تخصیص قسمت قابل توجهی از منابع مالی خود برای مقاصد آموزشی، سنتی مهم گشته است.

این فعالیت‌های آموزشی وجوه و جوانب متعددی دارد و در برخی از کشورها اهمیت فراوانی کسب کرده است. مثلاً در سوئد نهضت تعاونی مجلات و نشریات متعددی دارد که تیراژ آنها بسیار بالا است. دوره‌های آموزشی متعددی دایر می‌کند، برای کارکنان و صاحب منصبان و اعضای هیئت مدیره تعاونیها دارای دانشکده مخصوص است و یک آموزشگاه «مکاتبه‌ای» در اختیار دارد. علاوه بر این، برای زنان خانه‌دار مجامع آموزشی خاصی ترتیب می‌دهد که هر ساله حدود یک چهارم کل اعضای فعال تعاونیهای مصرف سوئد در آن شرکت می‌جویند.

در دوره‌ای که طی آن تحصیلات دبیرستانی برای اکثر مردم و اعضای تعاونیها فراهم نبود، آموزش شرکتهای تعاونی تا حد زیادی تعلیمات ابتدائی را تکمیل می‌نمود. اما بتدریج که دامنه تعلیمات متوسطه بسط یافت، تأکید آموزش تعاونی متدرجاً به طرف موضوعات اقتصادی و اجتماعی سوق پذیرفت.

در آموزش اعضای تعاونی و نمایندگان منتخب آنها نه تنها اصول تعاون بلکه مسائل و امور مربوط به تمشیت موفقانه فعالیتها و مؤسسات تعاونی مطمح نظر و مورد تأکید بوده است. این آموزش از لحاظ حفظ تعاون به صورت مؤسسات کارآمد اقتصادی و نیز بصورت یک جنبش واقعی عمومی که مدافع دموکراسی اقتصادی است، واجد کمال اهمیت می‌باشد.

ج - نفوذ روزافزون دولتهای دموکراتیک

طی مراحل نخستین انقلاب صنعتی نقش دولت منحصر بود به حمایت از اتباع کشور (دولت پاسدار). تغییر و تبدیل تدریجی نظام اجتماعی ممالک مغرب زمین در جهت دموکراسی سیاسی، که مبتنی بوده است بر تساوی حقوق انسانی، با افزایش نفوذ مقامات دولتی در حیات اجتماعی و اقتصادی ملازمه داشته است.

مقامات دولتی به منظور تأمین مصالح مشترک اتباع مملکت وظایف متعددی را تعهد کرده‌اند (از قبیل تأمین بیمه‌های اجتماعی کلیه افراد در دوره‌های بیکاری، بیماری، بازنشستگی و اتخاذ سیاست اشتغال کامل و غیره).

بدین ترتیب، بسط وظایف حکومت، آنرا از یک «دولت پاسدار» متدرجاً به یک «دولت دموکراتیک رفاه اجتماعی» مبدل ساخته است.

د - اهمیت روزافزون مؤسسات داوطلبانه اقتصادی و اجتماعی

هنگامیکه اقتصاد قدیمی خود توان خانگی در کشورهای غربی به اقتصاد مدرن پولی و مبتنی بر بازار تبدیل شد، گروه‌های عظیمی از جمعیت به احتیاج به همکاری در راه حفظ منافع اقتصادی و اجتماعی خود واقف گشتند. به عقیده من، بهترین راه نشان دادن بسط تدریجی سازمان‌های داوطلبانه در جهت تأمین منافع خود، آن است که سیر این تحول را در میهن من (سوئد) مورد مطالعه قرار دهیم.

هـ - تشکیل سازمانها در بازار کار

طی دهه‌های آخر قرن نوزدهم کارگران و مزدبگیران بتدریج به ایجاد اتحادیه‌های کارگری محلی پرداختند. قبل از آنکه قرن نوزدهم به پایان برسد، تعدادی از اتحادیه‌های کارگری محلی به نوبه خود به تشکیل یک سازمان ملی دست زدند.

در نتیجه موافقت‌هایی که میان سازمانهای کارگری و کارفرمایان به عمل می‌آید، به

● عامل دومی که در توسعه اقتصادی و اجتماعی اروپا بسیار مؤثر افتاد، آموزش تدریجی توده‌های بیسواد بود. در سوئد، در اواسط قرن نوزدهم قانون آموزش اجباری کودکان به تصویب رسید و با اجرای این قانون، در اواخر قرن نوزدهم بیسوادی تقریباً از این کشور رخت بر بست.

مداخله دولت در مورد تعیین مزد و حقوق حاجت نمی‌افتد. قوانین دولتی در این خصوص منحصر بوده است به انتظام ساعات کار، تعداد روزهای مرخصی در سال و میزان بازنشستگی. در صورتی که طرفین قضیه مایل باشند، دولت به صورت حکم و میانجی به حل و فصل مناقشات مربوط به مزد مبادرت می‌کند. عملاً در سوئد اعتصاب یا اغتشاشی در این مورد صورت نمی‌گیرد - گو اینکه میان طرفین درباره تعیین مزد مذاکراتی جدی انجام می‌شود.

تعاون مصرف

نخستین تلاش برای ایجاد تعاونی‌های مصرف در سوئد مربوط می‌شود به اواسط قرن نوزدهم. طی چند دهه آخر قرن نوزدهم برای تشکیل تعاونی‌های مصرف، چه در شهر و چه در روستا، اقداماتی صورت گرفت.

در آن هنگام در میان کارگران صنعتی شیوه خاصی مورد اجرا بود، بدین معنی که مجبور بودند مزد ناچیز خود را به صورت کالاهایی که توسط مؤسسات خرده‌فروشی به آنها تحویل میشد دریافت کنند. مؤسسات مزبور متعلق به کارفرما بود و اجناس آنها از حیث کیفیت نامرغوب، و از لحاظ قیمت بسیار گران بود. معمولاً کارگران مقادیر هنگفتی به این مؤسسات خرده‌فروشی مقروض می‌شدند. تعاونی‌های مصرف که در آن زمان تشکیل شدند مشکلات عظیمی در پیش روی خود داشتند، از جمله فقدان کارکنان ورزیده، فقدان سرمایه، ناتوانی در اعطای اعتبار مصرفی تا بتوانند با خرده‌فروشان رقابت کنند. این مشکلات موجب شد که عمر تعاونی‌های آن دوره بسیار کوتاه باشد. معهداً، از طریق شیوه آزمون و خطا بتدریج تجربیات گرانبهایی بدست آمد و دایر کردن تعاونی‌های موفق را امکان پذیر ساخت. همچنین، تجمع سرمایه میسر گردید. با این حال تا موقعی که یک اتحادیه مملکتی از تعاونی‌ها تشکیل نشده بود، نتایج کار تعاونی‌های مصرف، بجز در چند

توزیع تمامی آن به اعضای خود (که عبارت بودند از تعاونی‌های محلی) سرمایه قابل ملاحظه‌ای فراهم آورد. علاوه بر بسط تدریجی فعالیت عمده‌فروشی خود، سازمان مرکزی اتحادیه با اتخاذ روشهای نمونه موفق شد تعاونی‌های محلی را به اجرای اصول صحیح اقتصادی، فروش نقدی، کنترل بهتر، آموزش مدیران و کارکنان تعاونی و غیره وادار کند.

این پیشرفت موجب شد که اتحادیه و تعاونی‌های عضو از لحاظ مالی وضع مستحکمی پیدا کنند و بتوانند در مقابل

مورد استثنائی، چندان اهمیتی نداشت.

در سال ۱۸۸۹ یک «اتحادیه تعاونی» سازمان یافت تا در امور آموزشی و سازمانی و حسابرسی و غیره به تعاونی‌های محلی کمک کند. پنج سال بعد، اتحادیه تعاونی یک اداره عمده‌فروش ایجاد کرد. قسمت مزبور از تعاونی‌های عضو خود برای خرید مایحتاج روزانه و خواربار سفارش خرید دریافت می‌نمود و خریدهای عمده خود را از کارخانه‌ها، وارد کنندگان و عمده‌فروشها تأمین می‌کرد. قسمت عمده‌فروشی اتحادیه تعاونی نگهداری قسمتی از سود حاصله و عدم

● در سال ۱۸۸۹ اتحادیه تعاونی‌های سوئد تشکیل شد تا در امور آموزشی و مدیریت و حسابرسی به تعاونی‌های عضو کمک کند. پنج سال بعد، اتحادیه یک مؤسسه عمده‌فروشی ایجاد کرد. مؤسسه مزبور با نگهداری قسمتی از سود حاصله سرمایه قابل ملاحظه‌ای فراهم آورد.

انحصارگران قد علم کنند. از طرف دیگر، در نتیجه تحریم و اقدامات تحدیدی کارخانه‌های خصوصی و فروشندگان عمده، «اتحادیه تعاونی عمده‌فروشی سوئد» از همان اوان کارناگزییر شد راساً به تولیدات صنعتی روی بیاورد و به احداث کارخانه مبادرت کند.

من بی آنکه به بحث دربارهٔ تکامل تدریجی نهضت تعاون مصرف سوئد پردازم، وضع کنونی آنرا در چهارچوب اقتصاد سوئد برای شما باز می‌نمایم. سازمانهای محلی مصرف مجموعاً دارای ۱۱ میلیون خانوار عضو هستند. تعاونیهای مصرف هم اکنون ۱۵ درصد کل حجم خرده‌فروشی کشور را در اختیار دارند. در مورد توزیع خواربار این نسبت به ۳۰ درصد میرسد.

از میان مغازه‌های سلف سرویس (که امید می‌رود آتیه درخشانی داشته باشند) ۵۵ باب به نهضت تعاونی تعلق دارد. در رشته‌هایی که نهضت تعاون به تولید مبادرت کرده، بین ۱۵ تا ۲۵ درصد کل تولیدات آن رشته را کنترل می‌کند. سهم تعاون در کل تولید روغنهای نباتی، ۹۰ درصد می‌باشد.

تأثیر اقتصادی نهضت تعاون مصرف سوئد را بشرح ذیل میتوان نشان داد:

تعاونیهای محلی از طریق مدیریت کارآمد و رقابت حاد با خرده‌فروشی خصوصی، توانسته‌اند قیمت‌ها را به مقدار قابل ملاحظه‌ای به نفع مصرف کنندگان پائین آورند. علاوه بر آن مصرف سوئد با پائین نگاه داشتن سود خرید، که حسب معمول ۳ درصد است، مزایای حاصل از تقلیل قیمت را فقط منحصر به اعضای خود نکرده‌اند، چه افرادی هم که از خرده فروشان خصوصی خرید می‌کنند از این مزایا منتفع می‌شوند، برای اینکه این خرده فروشها ناگزیرند قیمت‌های خود را هم‌تراز قیمت‌های تعاونی نگاه دارند.

این موضوع در مورد فعالیتهای تولیدی و عمده‌فروشی نهضت مصرفی نیز صادق میباشد، بدین معنی که در رشته‌هایی که نهضت تعاون به تولید پرداخته، کارتل‌ها و انحصارگران ناگزیر شده‌اند قیمت‌های خود را

فوق‌العاده تنزل دهند، مثال بارز این گفته نتایج درخشانی است که در تولید مارگارین، روغنهای نباتی، کفش و انواع لاستیک، لامپ، برق، آرد و فرآورده‌های آن (نان و ماکارونی)، دستگاههای ثبت پول، ترازو، وان حمام و وسائل بهداشتی، چینی آلات، مبل و منسوجات به دست آمده است.

نتیجه اولیه رقابت نهضت تعاون در قلمرو تولید آن بوده است که منافع سرشار انحصارچیان، به صورت قیمت‌های نازل، به جیب مصرف‌کنندگان رفته است. با این وصف، نتایج بلند مدت این رقابت ممکن است اهمیتی بیشتر داشته باشد، چه رقابت مؤسسات تعاونی کارآمد باعث شده که کارخانجات خصوصی رقیب به منطقی کردن تولید پردازند و بدین ترتیب هزینه‌های خود

را پائین بیاورند، که لامحاله در تقلیل قیمت‌ها و مرغوبیت اجناس اثر گذاشته است.

علاوه بر تأثیر مفید نهضت مصرفی در زمینهٔ تولید و توزیع، باید فعالیت ثمربخش آموزشی نهضت را نیز مد نظر داشت. همچنانکه قبلاً یادآوری شد، این اقدامات آموزشی مکمل و متمم فعالیتهای تجارتنی و اقتصادی نهضت مصرفی در تقلیل قیمت و بهبود کیفیت اجناس میباشد، زیرا که اطلاع و بصیرت مصرف کننده را ارتقاء می‌بخشد.

تعاون کشاورزی

جمعیت کشاورز سوئد اساساً از صاحبان مزارع کوچک و «میان اندازه» (متوسط) تشکیل یافته است. ساخت کشاورزی سایر ممالک اسکاندیناوی نیز مشابه سوئد می‌باشد. علاقه کشاورزان سوئد بنحوه تعاونی فعالیت

اقتصادی مربوط میشود به قرن نوزدهم. ایجاد یک اتحادیه ملی در سوئد در تشدید اقدامات کشاورزان بمنظور هماهنگ ساختن تلاش‌های تعاونی‌های محلی سخت مؤثر افتاد.

نخستین اتحادیه ملی در میان کشاورزان سوئد در آغاز قرن بیستم تشکیل شد. اتحادیه مزبور مرجع عالی تعاونی‌های چند منظوره محلی و منطقه‌ای بود. این تعاونیها، تعاونی‌های سرویس برای کشاورزان بودند، بدین معنی که به بازاریابی محصولات مختلف کشاورزان پرداخته و مایحتاج کشت و زرع آنها را از قبیل بذر، کود، علوفه و وسائل و ابزار تدارک مینمودند.

باید خاطر نشان کرد در مورد آن دسته از مواد غذایی و سایر احتیاجات روزانه که در مزارع به عمل نمی‌آید، کشاورزان با کارگران

● **تعاونیهای مصرف محلی سوئد از طریق مدیریت کارآمد و رقابت با بخش خصوصی، توانسته‌اند قیمت‌ها را به مقدار قابل ملاحظه‌ای به نفع مصرف کنندگان پائین آورند. مزایای حاصل از تقلیل قیمت منحصر به اعضای تعاونی نیست و افرادی هم که از خرده فروشان خرید می‌کنند از آن بهره‌مند می‌شوند زیرا خرده فروشان ناگزیرند قیمت‌های خود را هم‌تراز قیمت‌های تعاونی نگاه دارند.**

و پیشه‌وران و سایر گروه‌ها در ایجاد سازمانهای مصرفی اشتراک مساعی نمودند. تعاونیهای محلی کشاورزان، اعم از چند منظوره و یا بازاریابی محصولات کشاورزی، مانند سازمانهای مصرفی در ابتدای کار خود با مشکلات عدیده‌ای مواجه شدند، و بسیاری از آنها به علت ورشکستگی از میان رفتند.

تعاون کشاورزی سوئد در چند دهه اول قرن حاضر، بر خلاف سازمانهای تعاونی خرید و بازاریابی کشاورزی دانمارک، بر رویهم تأثیر چندانی در اقتصاد سوئد ننمودند. این موضوع شاید بدان جهت بود که کشاورزی دانمارک تا حد زیادی در تولید برای بازارهای بین‌المللی تخصص یافته بود (هم اکنون نیز چنین است)، در حالی که کشاورزی سوئد اساساً به بازار داخلی متکی میباشد.

این وضع از دهه ۱۹۳۰ شدیداً تغیر

● نتیجه رقابت نهضت تعاون در قلمرو تولید آن بوده است که منافع سرشار انحصارگران به جیب مصرف‌کنندگان رفته است. همچنین رقابت مؤسسات تعاونی در زمینه تولید باعث شده است که کارخانجات خصوصی به منطقی کردن تولید بپردازند و هزینه‌های خود را پائین بیاورند.

محصولات داخلی، مخصوصاً خواربار را آقدر بالا برد که از سطح قیمت در بازارهای بین‌المللی بسیار تجاوز کند.

با این وصف، طولی نکشید که مقامات دولتی دریافتند که اگر قرار باشد طرح‌های بازاریابی در هدفهای خود توفیق یابند، لازم است که کشاورزان به تشکیل سازمانهای تعاونی بازاریابی بپردازند تا بتوانند میزان عرضه محصولات کشاورزی را هم برای بازار داخلی و هم خارجی کنترل کنند.

این وقوف منجر به تصویب قانونی شد که اجرای یک طرح عظیم بازاریابی را در مورد لابیات امکان‌پذیر می‌ساخت. اجرای طرح در عین حال متکی بود به تمایل کشاورزان برای ایجاد سازمانهای تعاونی بازاریابی برای لابیات. شرط لازم عمل موفقیت‌آمیز طرح این بود که حداقل دو ثلث کشاورزانی که شیر تولیدی خود را به لابیاتی‌ها می‌فروختند، عملاً پیشنهاد را بپذیرند. علاوه بر این تعاونیهای لابیاتی که بدین نحو تشکیل می‌شدند و تعاونیهای لابیاتی قدیم، می‌باید حداقل سه پنجم کل مقدار شیر دریافتی توسط تمام تعاونیهای لابیاتی کشور را در اختیار داشته باشند.

به منظور تسریع در ایجاد تعاونیهای مذکور، دولت به کشاورزان مقادیری کمک مالی بلاعوض اعطاء کرد. نتیجه آن شد که در سال ۱۹۳۲ یک اتحادیه ملی از تعاونیهای لابیاتی تشکیل شد. بدین ترتیب، مقامات دولتی می‌توانستند طرح خود را به مورد اجرا بگذارند و طی مدت فوق‌العاده کوتاهی به هدف خود نایل گردند: افزایش تدریجی درآمد کشاورزان بابت فروش شیر که قیمت آن بسیار پائین بود. از آنجا که نتیجه حاصله رضایت بخش بود دولت در تشکیل تعاونیهای بازاریابی کشاورزی برای سایر محصولات مساعدت‌های متعددی به کشاورزان کرد.

نقش کنونی سازمانهای تعاونی کشاورزی را در اقتصاد سوئد می‌توانیم از واقعیات ذیل مورد قضاوت قرار دهیم. تقریباً تمام کشاورزان کشور عضو یکی از سازمانهای تعاونی بازاریابی یا تدارکات می‌باشند. عملاً

در صنعت کاسته شده و قدرت خرید آنها افزایش پذیرد. سیاست حمایت از کشاورزی معطوف بود به بالا بردن قیمت محصولات کشاورزی تا از این رهگذر درآمد کشاورزان به سطح مناسبی ارتقاء یابد.

دولت، تحت یک برنامه جامع و پیچیده، کمکهای مالی فراوانی به جمعیت کشاورز اعطاء نمود. از آنجا که فقط جزء مختصری از تولیدات کشاورزی سوئد به خارج صادر می‌شد، دولت توانست طرحهای بازاریابی مختلفی را به مورد اجرا بگذارد و قیمت

پذیرفت. کشاورزی سوئد تحت تأثیر بحران صنعتی و کشاورزی که سراسر جهان را در بر گرفت، سخت صدمه دید و قیمت محصولات کشاورزی بحدی پائین آمد که قسمت اعظم کشاورزان سوئد در معرض فلاکت قرار گرفتند. در چنین وضعیتی، دولت سوئد یک سیاست حمایت صنعتی و کشاورزی را توأمأ به مورد اجرا گذاشت.

حمایت دولت از بخش صنعتی از طریق اجرای کارهای عمومی و سرمایه‌گذاری صورت گرفت تا بدین وسیله از تعداد بیکاران

● در چند دهه اول قرن حاضر تعاون کشاورزی سوئد، بر خلاف سازمانهای تعاونی خرید و بازاریابی دانمارک، تأثیر چندانی در اقتصاد سوئد نداشتند. زیرا جهت‌گیری تعاونیهای دانمارک در تولید برای بازارهای بین‌المللی بود در حالی که کشاورزی سوئد بر بازارهای داخلی تکیه داشت. این وضع از دهه ۱۹۳۰ به شدت تغییر یافت.

به مصالحه و همکاری بین گروه‌های داوطلبانه منجر می‌گردد، و بدین ترتیب در داخل این گونه اجتماعات دموکراتیک ثبات داخلی و صلح و صفای اجتماعی قابل ملاحظه‌ای پدید می‌آید.

همچنین، میان سازمانهای مملکتی داوطلبانه و مقامات دولتی روابط بسیار حسنه‌ای موجود می‌باشد. در برخی از ممالک غربی این قبیل سازمانها نه فقط از طریق فعالیت آموزشی خود در میان اعضاء به ایجاد افکار عمومی مساعد می‌پردازند، بلکه از طریق سازمانهای ملی خود در تدوین و اجرای قوانین اقتصادی و اجتماعی به دولت کمک می‌کنند. میان مقامات دولتی و سازمانهای داوطلبانه مملکتی، از طریق صور مختلف همکاری، عملاً تقسیم وظیفه وجود دارد، و این امر از سنگینی بار مسؤولیت دولت در امور اقتصادی و اجتماعی می‌کاهد.

همکاری مزبور، که تا حدی منتج از مصالحه بین سازمانهای داوطلبانه مختلف می‌باشد، موجب آن می‌شود که قوانین موضوعه از طرف دولت و پارلمان از عیب و نقص کمتری برخوردار باشد و بواسطه حمایت اکثریت مردم با سهولت بیشتری اجرا گردد.

فصل مناقشات مربوط به حد و مرز میان فعالیت‌های سازمانهای مختلف داوطلبانه و رفع رجوع نظرات متباین میان آنها. علاوه بر این، کمیته‌های مزبور دارای این وظیفه هستند که میان سازمانهای داوطلبانه‌ای که هدفی کم و بیش مشترک دارند، همکاری و اشتراک مساعی ایجاد کنند، بدین ترتیب، فی‌المثل بین فدراسیون‌های کارگران و کارفرمایان، بین اتحادیه‌های کارگری و کارمندان، بین تعاون مصرف و نهضت‌های کارگری، بین تعاون مصرف و کشاورزی و غیر ذلک کمیته‌های متعددی در مورد رفع اختلاف و ایجاد همکاری وجود دارد. این سیستم پیچیده بار وظیفه مقامات دولتی را در مورد حل و فصل مناقشات میان سازمانهای داوطلبانه را از دوش آنها بر می‌دارد و مداخله دولت را در این مورد غیر لازم می‌سازد. بدین گونه، هر گونه تعارض نظرات و منافع از طریق مذاکرات مسالمت‌آمیز از میان بر می‌خیزد و این امر غالباً

تمام شیر تولیدی کشور توسط تعاونی‌های لبنیاتی جمع‌آوری شده و از آن فرآورده‌های مختلف (پنیر و کره و غیره) تهیه می‌گردد. علاوه بر این، صدور کره از کشور و ورود و صدور قسمت قابل ملاحظه‌ای از پنیر توسط تعاونیهای کشاورزان انجام می‌گیرد. همچنین، کشاورزان به ایجاد سازمانهای بازاریابی دیگری برای محصولات مختلف پرداخته‌اند، مثلاً غله، تخم مرغ، دام و احشام و محصولات جنگلی و غیره. در این رشته‌ها سازمانهای تعاونی کشاورزان، بین ۶۰ تا ۸۰ درصد کل عرضه محصولات را در اختیار دارند.

تعاونیهای کشاورزان به عنوان عمده فروش خواربار، با نهضت تعاون مصرف و نیز با بازرگانان همکاری مینمایند. میان تعاون مصرف و کشاورزی یک قرارداد همکاری منعقد شده است. این دو نهضت حتی به ایجاد مؤسسات مشترک مهمی پرداخته‌اند، مثلاً در مورد تولید کود شیمیائی و وارد کردن و عمده‌فروشی نفت. در مورد نفت فعالیت مربوط توسط سازمان مشترکی که به تعاونیهای مصرف، کشاورزان و شیلات و تعاونی صاحبان اتومبیل تعلق دارد، انجام می‌گیرد.

روابط میان سازمانهای داوطلبانه، و میان آنها و دولت

برآنچه تا کنون درباره سازمانهای داوطلبانه اقتصادی گفته‌ام، باید این مطلب را علاوه کنم که این نوع سازمانها، از طریق مذاکره و توافق میان خود، شبکه پیچیده‌ای از کمیته‌های رفع اختلاف و ایجاد همکاری پدید آورده‌اند. وظیفه این قبیل کمیته‌ها عبارت است از حل و

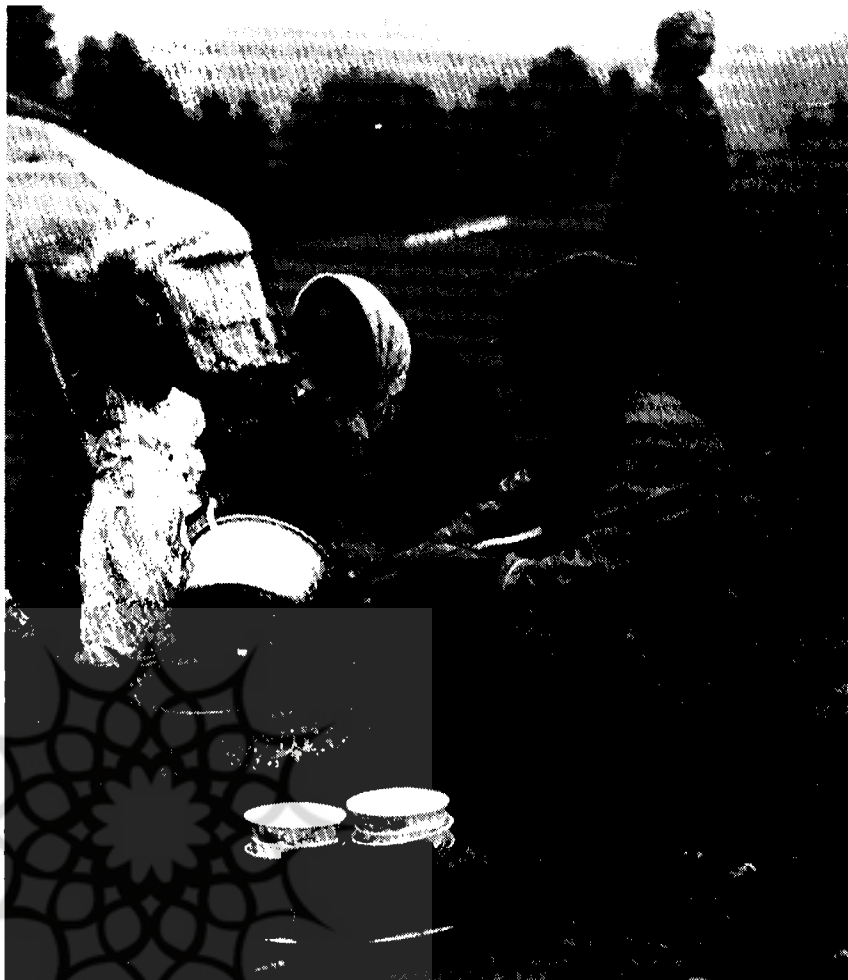
می‌توان هزینه تولید و توزیع را تقلیل داد و این امر متضمن نفع متقابل تولیدکننده و مصرف‌کننده می‌باشد.

مؤسسات تعاونی فقط وسیله‌ای برای حمایت از منافع اقتصادی و تأمین قیمتهای مناسب و مرغوب کردن کالا در دست اعضاء خود نمی‌باشد. در واقع، تعاون سلاحي است که با یک تیر دو نشانه می‌زند: علاوه بر تأمین صرفه‌جویی اقتصادی برای اعضاء خود و جامعه بطور اعم، به واسطه خصلت دمکراتیک و داوطلبانه خود، روشی است عملی برای تعلیم و آموزش مردم و تبدیل آنها به اتباعی روشن اندیش.

اداره کردن شرکت تعاونی شاید مؤثرترین شیوه‌ای است که بدان وسیله افراد می‌آموزند چگونه باید با یکدیگر همکاری کنند و مشکلات اقتصادی را از پیش پا بردارند. انجام وظایف مختلف در سازمانهای تعاونی، به عنوان عضو هیأت مدیره، کمیته‌ها و غیره - ولو آنکه تعاونی مربوطه کوچک باشد - در حکم دبستانی است که در آن اصول علم اقتصاد و کاربرد عملی آنها را می‌توان آموخت. این آموزش در عین حال نتایجی به بار می‌آورد که از لحاظ کاربرد شیوه‌های دموکراتیک در جامعه، سازمانهای مختلف، شهرداریها، و دستگاههای دولتی واجد اهمیت شایانی است.

برای قوام و گسترش تجارب حاصله در تعاونیهای محلی، منطقه‌ای و مملکتی، اجرای یک برنامه وسیع آموزشی از واجبات است. یک چنین آموزشی باید در صدد تربیت تعداد روزافزونی مدیر و رهبر برای کلیه سطوح تعاونی باشد. این کار نیازمند بذل وقت و کوشش بسیار است، مهم‌ترین وظیفه کسانی است که به نحوی از انحاء با نقش تعاون مربوط هستند.

- فدراسیون اتحادیه‌ای است مرکب از اتحادیه‌های مختلف یک رشته (مثلاً در نساجی، در شهرهای مختلف)، لکن کفدراسیون خود از چند فدراسیون تشکیل می‌شود و در واقع اتحادیه نهائی است در مقابل فدراسیون که آن را اتحادیه کل می‌توان نامید.

● در رشته‌هایی که نهضت تعاون سوئد به تولید مبادرت ورزیده است، بین ۱۵ تا ۳۵ درصد کل تولیدات آن رشته را کنترل می‌کند. سهم تعاون در کل تولید روغنهای نباتی، ۹۰ درصد می‌باشد.

کشاورزان و غیره در ازدیاد کارآئی اقتصادی در رشته‌هایی که تعاون بدان پای نهاده تأثیری بسزا دارد.

همچنین، در بسیاری از ممالک فرصت و امکان زیادی برای بسط انحاء مختلف فعالیت تعاونی موجود می‌باشد. تعاون در راه بالا بردن کارائی در تولید و توزیع کالاها و خدمات متدرجاً اهمیت بیشتری کسب خواهد کرد. از طریق گسترش همکاری میان انواع تعاونیها، بالاخص میان تعاونیهای مصرف کشاورزی،

تجربه حاصله در سوئد دال بر آن است که از تمرکز خارج ساختن قدرت نه تنها نظراً، بلکه عملاً مثر ثمرات نیکوئی است و شرط لازم دوام و بقاء دموکراسی می‌باشد و علاوه، کارآمدترین شیوه اجرای برنامه‌های اقتصادی در کشورهای دموکراتیک است.

ماحصل کلام

گفتار من این مطلب را به اثبات آورد که نهضت تعاونی اعم از مصرف‌کنندگان یا